

110. møde.

Fredag den 8. juni kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring i beskattningen af spiritus og vin, forslag til lov om ændring i lov om omsætningsafgift af chokolade- og sukkervarer m. m., forslag til lov om ændring i lov om afgift af forlystelser og forslag til lov om forhøjelse af afgiften af parfumer, toiletmidler m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Efter at folketingsmand Poul Hansen (Kalundborg) er udnævnt til forsvarsminister, vil der være at foretage valg af et nyt medlem til det udenrigspolitiske nævn samt af en ny stedfortræder (for folketingsmand Einer-Jensen) til Nordisk Råd.

Til at indtræde i udvalget for forretningsordenen i stedet for forsvarsminister Poul Hansen har vedkommende gruppe udpeget *Bundvad*, som herefter er valgt.

I skrivelse af gårs dato anmoder ministeren for handel, industri og søfart om, at der må blive valgt et nyt medlem til folketingets vareforsyningsudvalg i stedet for forsvarsminister Poul Hansen.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Erik Eriksen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring i beskattningen af spiritus og vin m. fl. lovforslag. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Erik Eriksen* har vedkommende gruppe udpeget *Vagn Bro*, som herefter er valgt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov for Færøerne om sygehuse.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4948).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1—3 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik derefter til:

Anden behandling af forslag til lov om afløsning og statens overtagelse af retten til fiskeri med ålegårde og andre særlige rettigheder til fiskeri på søterritoriet.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3479, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 709).

Der var stillet 20 ændringsforslag i betænkningen.

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Udvalgets ordfører (K. Axel Nielsen): Det foreliggende lovforslag om afløsning og statens overtagelse af retten til fiskeri med ålegårde og andre særlige rettigheder til fiskeri på søterritoriet har været underkastet et særdeles grundigt udvalgsarbejde, idet udvalget har holdt ikke færre end 11 møder og herunder to gange haft samråd med den højtærede fiskeriminister, som ved en af disse lejligheder var ledsaget af professor, dr. jur. Knud Illum, der som formand for ålegårdskommissionen — og jeg tør sige en særdeles dygtig og inspirerende leder af kommissionsforhandlingerne — havde de bedste forudsætninger for at tilfredsstille udvalgets videbegærlighed.

Under gennemgangen af lovforslaget og forhandlingerne med den højtærede fiskeriminister er der opnået enighed om en række-

[K. Axel Nielsen.]

ændringsforslag, nemlig ialt 20, og på udvalgets vegne skal jeg knytte enkelte bemærkninger til disse ændringsforslag, der ikke alle er af lige stor betydning. Jeg kan straks sige, at ændringsforslagene nr. 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 19 og 20 er af enten teknisk eller redaktionel karakter og derfor ikke giver anledning til særlig omtale. Jeg skal herom blot henvise til bemærkningerne i betænkningen.

Ændringsforslag nr. 1 angår antallet af afløsnings- og taksationskommissionens medlemmer. Medens lovforslaget, som det blev fremsat, fastsatte antallet af medlemmer i afløsningskommissionen til 6 — idet tanken var, at foruden af formanden og de tre erhvervsrepræsentanter skulle kommissionen bestå af en repræsentant for finansministeriet og en repræsentant for fiskeriministeriet — er udvalget og den højtærede fiskeriminister blevet enige om at stryge de to sidstnævnte medlemmer af afløsningskommissionen, så antallet bliver 4 ligesom i kommissionsforslaget. Udvalget forstår meget vel, at den højtærede fiskeriminister og finansminister har ønsket at være repræsenteret for at varetage statskassens interesser, men udvalget har heroverfor peget på fordelene ved en lille afløsningskommission, der arbejder billigere og hurtigere end en stor, og i betragtning af, at forslaget fastsætter nogenlunde klare regler både for, hvem der har krav på erstatning, og for erstatningernes beregning, og i betragtning af, at også fiskeriministeriet kan indanke afløsningskommissionens afgørelser for domstolene, har man ment at kunne undvære de to ministerielle repræsentanter i kommissionen. Den højtærede fiskeriminister har som antydet givet tilslutning hertil.

Medens lovforslaget bestemte, at domstolsprøvelse altid skulle begynde ved landsretten, en bestemmelse, der byggede på den tanke, at afløsningskommissionen kunne anses for første instans, bestemmer ændringsforslag nr. 3 til § 4, at domstolsprøvelse skal foregå efter retsplejelovens almindelige regler, hvorefter det er sagens størrelse, der er afgørende for, om sagen skal anlægges ved underret eller landsret. Den foreslåede ændring er i overensstemmelse med en af fiskeriministeriet hos justitsministeriet indhentet udtalelse.

I forbindelse med bestemmelsen i § 5, der omhandler afløsningskommissionens forretningsgang, har man i udvalget drøftet spørgsmålet om, hvorvidt forhandlingerne skulle være offentlige. Modstridende interesser vil her gøre sig gældende. Medens på den ene side alle, hvis rettigheder skal afløses, har interesse i at følge den enkelte sags behandling, har den enkelte interesse i at kunne udtale sig frit om sine privatøkonomiske forhold, uden at offentligheden får kendskab dertil. Ændringsforslag nr. 6 til § 5 går ud på, at fiskeriministeren kan fastsætte de nærmere regler for kommissionens forretninger, herunder om offentlighedens adgang til møderne. Tanken hermed er, at ministeren, når der er indhentet tilstrækkeligt erfaringsmateriale, kan udforme forhandlingsregler, der også indeholder bestemmelser om offentlighedens adgang til møderne. Indtil dette er sket, afhænger det af afløsningskommissionen selv, hvorledes der skal forholdes i så henseende.

Ændringsforslag nr. 10 til § 12 giver mulighed for i sjældne undtagelsestilfælde at yde erstatning til den, der ikke i 10 år har udnyttet sine ålegårdsrettigheder. Udvalget har ment det rimeligt at åbne en sådan begrænset adgang til at yde erstatning også i de tilfælde, hvor man ikke i mange år, altså 10 år, har udnyttet sine rettigheder; men jeg betoner, at det må være i sjældne undtagelsestilfælde.

Ifølge ændringsforslag nr. 11 til § 12 ændres kapitalisationsfaktoren ved afløsning af ålegårdsrettighederne, der har været udnyttet med redskaber, som ikke nyder beskyttelse som ålegårde, fra 11 til 12½. Herved forhøjes erstatningen i det alt overvejende antal tilfælde ikke uvæsentligt. I udvalget som i kommissionen har meningene om dette spørgsmål været stærkt delte. På den ene side har det været hævdet, at disse ålegårdsejere skulle have erstatning efter samme regler som de få, som udelukkende har benyttet de mindre fangstdygtige redskaber, der anerkendes som ålegårde. På den anden side har man hævdet, at selv med en kapitalisationsfaktor på 11 får de pågældende en større erstatning, end de med rimelighed har krav på. Ændringsforslaget er udtryk for et kompromis, og selvom forskellen mellem de to kapitalisationsfaktorer efter min opfattelse burde være større,

[K. Axel Nielsen.]

opretholdes dog princippet om, at den, der har benyttet redskaber, som ikke falder ind under ålegårdsprivilegiet og derved har opnået en højere lejeafgift, får erstatningen opgjort under hensyn hertil.

Ændringsforslag nr. 16 til § 13 A. går ud på, at lejere af ålegårdsretten i fremtiden — efter statens overtagelse — i stedet for som efter lovforslaget at betale gennemsnittet af de sidste 5 års leje i lejeafgift kun skal betale 90 pct. af gennemsnittet. Udvalget har også på dette punkt indgået et kompromis, og ændringen vil formentlig gøre det lettere for staten at få de overtagne ålegårdsrettigheder udlejet.

Ændringsforslag nr. 18 til § 13 B. medfører, at også en ålegårdsejers enke får ret til at fortsætte udnyttelsen af fiskeriet, såfremt hun samlevede med ham. Udvalget har fundet det rimeligt at give enken en sådan ret, da hun ellers ville blive dårligere stillet end de børn, der gennem længere tid har deltaget i fiskeriet.

Jeg skal hermed på hele udvalgets vegne anbefale ændringsforslagene til vedtagelse.

Herudover ønsker jeg at gøre nogle få bemærkninger om lovforslaget. Udvalget har stillet en lang række spørgsmål til fiskeriministeren. Svarene herpå, der også indeholder spørgsmålene, er optrykt som bilag 2 til betænkningen. Om nogle af disse problemer, der ikke har givet anledning til ændringsforslag, vil jeg gøre følgende bemærkninger.

Det spørgsmål har været rejst i udvalget, om ikke den, hvis ålegårdsret er blevet afløst, og som derefter ønsker sagen for domstolene, skal kunne opnå den fordelagtigere stilling som sagsøgt i sagen i stedet for selv at optræde som sagsøger, hvilket som regel vil medføre nogen bekostning. Udvalget har forkastet en sådan fremgangsmåde, idet den ikke tidligere har været anvendt, og idet det vil være overordentlig betænkeligt i en speciél lov som denne at indføre ændringer i almindelige retsplejeregler.

Udvalget har heller ikke kunnet tilslutte sig et ønske om, at der i videre omfang end sædvanligt gives bevilling til fri proces til den, der ønsker afløsningen prøvet ved domstolene.

Endvidere har udvalget drøftet spørgs-

målet om i disse sager at lette adgangen til at få tredieinstansbevilling. Men efter at man i ændringsforslag nr. 3 har foreslået den regel indført, at domstolsprøvelsen skal foregå efter retsplejelovens almindelige regler, er udvalget enigt om, at sager om tredieinstansbevilling ligeledes skal behandles på sædvanlig vis.

Endelig har udvalget drøftet spørgsmålet, om det udtrykkeligt i lovtæksten skulle anføres, at der ved afløsningen skal ydes fuldstændig erstatning. Udvalget har imidlertid ment, at det måtte være overflødigt at fastslå, at man ønsker at overholde grundlovens bud, ligesom udvalget kan tiltræde den betragtning, der har været anført, at en udtrykkelig bemærkning om fuldstændig erstatning i denne lov kunne give anledning til misfortolkning af andre ekspropriationslove, der ikke indeholder en sådan bestemmelse.

Under lovforslagets første behandling ytrede jeg som ordfører for mit parti nogen betænkelighed med hensyn til bestemmelsen i § 12, stk. 4, hvorefter kapitalisationsfaktoren skal reguleres i forhold til den lokale grundskyldpromille. Efter at jeg er blevet bekendt med et statistisk materiale, der viser forholdet mellem grundskyldvurderingen og handelspriserne for faste ejendomme, har jeg konstateret, at det ikke i almindelighed gælder, at hvor grundskyldpromillen er lav, er vurderingerne høje og omvendt — hvad man på forhånd måtte formode — og jeg har derfor fratrukket mine indvendinger imod denne lovbestemmelse.

Vi står nu overfor at skulle gennemføre dette lovforslag, som, når det er blevet til lov, vil opfylde et længe næret ønske hos de frie fiskere. Når man ser på de talrige forsøg, der tidligere er gjort i så henseende, kan man ærgre sig lidt over, at det ikke tidligere, f. eks. ved den kommission, der arbejdede i halvfemserne, er lykkedes at finde en brugbar fremgangsmåde til at få disse gamle privilegier afløst. Hvis man dengang havde nået det resultat, som vi nu synes at skulle nå til, ville vi i dag have haft den status, at fiskeriet på søterritoriet var frit. Ved gennemførelsen af lovforslaget bliver fiskeriet på søterritoriet ikke straks frit; der er en betydelig overgangsperiode, idet de gældende lejemaal fortsætter, i visse tilfælde i de nuværende lejerers, bruges eller

[K. Axel Nielsen.]

ejeres levetid. Men vi kan se en ende på disse privilegier; efterhånden bliver der lettere og lettere adgang for de frie fiskere, og jeg håber, at det, om ikke for os, så i hvert fald for vore efterkommere vil lykkes at nå til den situation, at fiskeriet på søteritoriet er frit, sådan som det bør være.

Jeg skal hermed anbefale lovforslaget i dets helhed med de stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Damsgaard: Når vi nu nærmer os afslutningen af arbejdet med behandlingen af ålegårdsrettighederne og er nået frem til at ville afløse disse ældgamle rettigheder imod fuld erstatning, skal det ikke skjules, at venstre har haft sine store betænkeligheder ved at gå med til afløsningen, fordi der efter vor opfattelse er tale om egentlige formuerettigheder, som man fratager folk, men ganske vist nu — til forskel fra tidligere tilsigtet — mod fuld erstatning.

Venstres repræsentanter i ålegårdskommissionen af 1916 gik allerede da med til rettens afløsning mod fuld erstatning, men fik hertil kun støtte af de konservative medlemmer. Denne indstilling havde vi også i 1952-kommissionen, og nu har de andre partiers repræsentanter sluttet sig til vore synspunkter; derefter kan udvalget her møde med et fælles forslag om afløsning mod fuld erstatning.

Det er jo næsten en historisk begivenhed at gå til at afløse ålegårdsretten, dels fordi den har bestået i mange hundrede år, dels fordi der har været så mange politiske og juridiske stridigheder om den. Afgørende for mit partis opfattelse har det først og fremmest været, at der er et stærkt udbredt ønske blandt fiskerne om, at der nu finder en afløsning sted. Vi må jo også erkende, at den oprindelige nære tilknytning mellem fiskeriet med ålegårde og grundejerne ikke er så almindelig mere. Endvidere må det erkendes, at det kun er en lille part af grundejerne, som udnytter deres ålegårdsret, og af disse er det igen kun få, der selv driver fiskeriet. Endelig må det erkendes, at den tekniske udvikling er løbet fra det almindelige ålegårdsfiskeri, således at forstå, at ålegårdsfiskeriet mere og mere foregår med de stærktfiskende redskaber, bundgarn, ovenvandsruser o. lign. Alt dette i forbin-

delse med, at alle partier nu i modsætning til tidligere vil være med til at yde fuld- stændig erstatning, har gjort, at venstre har overvundet sine betænkeligheder og anbefaler afløsningen.

Jeg mener, det er en i alle henseender rimelig form for afløsning, vi er nået frem til, og at det er væsentlige ændringer af ministerens forslag, vi har opnået i udvalget. Jeg skal kun understrege et par af disse.

Den betydningsfulde kommission, der skal forestå afløsningen, får nu 4 medlemmer i stedet for 6 som foreslået af ministeren. Det er en forenkling, mener jeg, der ikke vil skade eller forlænge afløsningen, tværtimod.

Fradragnet for de såkaldt ulovlige redskaber — hvorved forstås ikke-anerkendte ålegårde — hvorom der har stået megen diskussion, har vi i udvalget fået halveret, sådan at kapitalisationsfaktoren i stedet for at nedsættes fra 14 til 11 nu kun nedsættes til 12½, altså en halvering af fradragnet for disse såkaldt ulovlige redskaber. Egentlig burde der måske slet ingen fradrag være; det er min opfattelse, at det er noget tvivlsomt, om det er rimeligt at have et fradrag, og denne opfattelse understøttes egentlig også af den kendsgerning, at de, der hidindtil har brugt bundgarn o. lign. til ålefiskeri, uantastet kan fortsætte hermed i den 20-årige afløsnings- og lejetid, der følger efter afløsningen. Men den nu fastlagte ordning var altså, hvad vi kunne opnå enighed om i udvalget.

Jeg gør også opmærksom på lempelsen i lejen for den bruger, der fortsætter i afløsningstiden. Efter afløsningen skal der kun svares 90 pct. af den nuværende leje til staten.

Jeg vil gerne anmode den højtærede fiskeriminister om at henstille til den kommende afløsningskommission at tage videst muligt hensyn til de ålegårdsejere, som ikke har udnyttet retten i 10 år, hvis de iøvrigt kan give gode grunde for, at det er rimeligt, at de får erstatning. Afløsningen skal efter min mening gerne foregå i så stor fordragelighed som overhovedet muligt, og netop overfor denne kategori af ålegårdsejere beder jeg om at man viser videst muligt hensyn.

På venstres vegne vil jeg anbefale at stemme for alle de stillede ændringsforslag og senere for det således ændrede lovforslag.

Baagø-Hansen: Efter den meget grundige og saglige udvalgsbehandling, lovforslaget har været genstand for, og med den udformning, loven efter vedtagelsen af de stillede ændringsforslag nu vil få, kan mit parti stemme for gennemførelsen af denne lovgivning.

Der er under udvalgsbehandlingen truffet aftale om ret betydningsfulde ændringer i det oprindelige lovforslag, ændringer, som bl. a. imødekommer de indvendinger, jeg ved første behandling rejste her i salen. Der er ligeledes skabt en klaring med hensyn til de mange juridiske spørgsmål, en lovgivning af denne art nødvendigvis må indeholde, ligesom der ved en del af ændringsforslagene og ved de kommentarer, der i betænkningen er knyttet til disse ændringer, er tilvejebragt en mere udtømmende angivelse af erstatningskommissionsarbejdets praktiske gennemførelse både med hensyn til indkaldelsen af dem, der mener at have krav på erstatning, og med hensyn til, hvorledes kommissionens forretninger bør afvikles.

Jeg skal iøvrigt ikke gå i enkeltheder, men vil dog gerne udtrykke min tilfredshed med, at der, som loven nu kommer til at se ud, er skabt mulighed for, at alle berettigede interesser kan blive varetaget ved afløsningen, og tilfredshed med, at det er blevet fremhævet i betænkningen, at kommissionen er udstyret med bemyndigelse til efter eget skøn i påkommende tilfælde at yde erstatning, hvis en iøvrigt erstatningsberettiget på grund af særlige omstændigheder ikke i den i loven fastsatte 10 års periode skulle have udnyttet sin ålegårdsret.

Med fastsættelsen af kommissionsmedlemmernes antal til 4 er der skabt udvej for en hurtig afvikling af sagerne; og med bestemmelsen om, at alle uoverensstemmelser vedrørende kommissionens afgørelser kan henvises til domstolene, er der skabt sikkerhed for, at enhver kan få sin sag prøvet ved retten. Begge dele forekommer mig at være af stor værdi.

Til slut vil jeg udtale håbet om, at det må lykkes kommissionen og ministeriet at gennemføre loven i praksis på en sådan måde, at alle berettigede interesser bliver tilgodeset, og at loven må blive en lempelig overgang til frie forhold på ålefiskeriets

område, hvorved denne kilde til mange års stridigheder kan blive fjernet.

På mit partis vegne skal jeg anbefale at stemme for ændringsforslagene og for lovforslagets endelige vedtagelse.

A. C. Normann: Efter at de fem demokratiske partier er enedes om at gennemføre lovforslaget om ålegårdsrettens afløsning og også under hensyn til betænkningens udførlighed, kan der ikke være nogen rimelig grund til en langvarig andenbehandling. I alt fald kan jeg for min del nøjes med korte kommentarer til nogle af de væsentligste enkeltheder.

I det radikale venstre er vi tilfredse med, at man gik tilbage til kommissionsforslagets § 2 og nøjedes med den mindre omfattende afløsnings- og taksationskommission. Når der findes en repræsentant for ålegårdsejerne, en for de frie fiskere og en for lejerne foruden den juridisk kyndige formand, vil noget berettiget savn indenfor nogen kreds her i landet næppe kunne føles. Det er også en smidiggørelse af kommissionens funktioner, der muliggøres ved tilføjelsen til § 5. Det må nu håbes — det vil jeg gerne understrege — at det må lykkes den højtærede fiskeriminister at sammensætte denne afløsnings- og taksationskommission således, at den kan gennemføre sit ingenlunde lette hverv på en måde, som parterne kan godkende og føle sig tilfredsstillet ved.

Hverken ålegårdsejerne eller -lejerne har jo en egentlig landsorganisation at støtte sig til. Hver enkelt ejer eller fisker må hytte sit eget skind i forhold til kommissionen, og det bliver vel i forhold til disse to kategorier, kommissionens kvalitet vil komme ud for sin egentlige prøve. Jeg håber altså, at den højtærede minister i sine instrukser til kommissionen og derefter denne i sin administration vil fare frem med lempe og udvise en smidighed, af hvilken meget vil komme til at afhænge, når vi bagefter skal gøre helhedsindtrykket op af den måde, hvorpå vi løste denne opgave.

Den største opmærksomhed har naturligvis samlet sig om erstatningsreglerne i §§ 12 og 13. Som ophavsmand til tanken om at sætte kapitalisationsfaktoren i forhold til de faktiske, sammenlagte kommunale grundskyldpromiller i hvert enkelt tilfælde er

[A. C. Normann.]

jeg naturligvis glad for, at der er tilvejebragt enighed om denne fremgangsmåde, som jeg tror vil medføre en så høj grad af individuel retfærdighed i afgørelserne, som det praktisk talt vil være muligt at opnå, og jeg takker den højtærede minister og partierne, fordi de er gået med dertil.

Vi havde i det radikale venstre den principielle opfattelse, at når der skulle ydes erstatning — og det har vi stedse holdt fast ved der skulle — var det ikke helt rimeligt at lade erstatningsreglerne skelne mellem dem, der benytter redskaber af type I og II, og dem, der benytter mere moderne redskabstyper. Der er jo her tale om folk, som ikke er sig bevidst at have overtrådt nogen lov, og at straffe dem med tilbagevirkende kraft ville efter vor formening ikke være i overensstemmelse med den almindelige borgers retsbevidsthed. Derfor foreslog vi skellet slettet og tallet 14 anvendt som multiplikator for begge kategorier. Som et kompromis mellem partierne, således som der allerede er blevet redegjort for, enedes man om en kapitalisationsfaktor på $12\frac{1}{2}$ i stedet for 11, som kommissionen havde foreslået for dem, der har anvendt de såkaldt ulovlige redskaber; og selvom jeg beklager, at dette skel principielt ved denne ordning opretholdes, er den tilbageblevne forskel trods alt så ringe, at vi for at opnå enighed har bøjet os.

Det er af tilsvarende grunde, vi er gået med til at sætte den fremtidige leje til 90 pct. af den hidtil betalte leje i stedet for 75 pct., som kommissionen foreslog, eller de 100 pct., som regeringsforslaget gik ud på. Det er mit håb, at den højtærede fiskeriminister, som efter § 19 får adgang til at nedsætte lejen yderligere — altså gå ned under de 90 pct. — i tilfælde, hvor fiskerne har fået deres udnyttelsesmuligheder i blankålfiskeriet nedsat, vil benytte sig af den adgang, der her er givet ham, til at give fiskerne de rimeligst mulige vilkår.

Det var på det radikale venstres initiativ, fiskeriminister Knud Rée nedsatte kommissionen, og vi synes, at det resultat, der er kommet ud af den fem år lange arbejdsgang, er så tilfredsstillende, at man kan sige, at både den daværende og den nuværende fiskeriminister og folketinget har ære af den nu foreliggende løsning. Derfor anbefaler

jeg på det radikale venstres vegne, at vi nu gennemfører lovforslaget.

Fuglsang: Mit parti, kommunisterne, kan tiltræde de stillede ændringsforslag, ligesom vi vil stemme for selve lovforslaget, når det skal til afstemning ved tredje behandling.

Hvad angår de mere administrative og praktiske ændringer, er de så velmotiverede, at vi helt kan tiltræde dem. Derimod er de mere politisk betonede, som det i reglen går, af en art, som vi ikke betragter som forbedringer.

Vi stillede oprindeligt det spørgsmål, om ålegårdsejerne i almindelighed overhovedet kan siges at have krav på erstatning, både når man går ud fra ålegårdsrettens historiske oprindelse som en rent feudal ret, og når man går ud fra den praktiske rolle, den spiller i dag, hvor den jo faktisk eksisterer som et forældet indgreb i begrebet søtterritoriets frihed og forøvrigt, såvidt jeg kan se, er stridende mod de oprindelige liberale grundprincipper, som i hvert fald fire af de partier, som det ærede medlem hr. A. C. Normann kaldte demokratiske, ellers taler så meget om.

Det, som gør os mest bekymret, er de ændringsforslag, som er stillet til §§ 12 og 13: på den ene side den forhøjelse af erstatningen, som er foreslået, selvom den langt fra dækker det, man oprindeligt ønskede — iøvrigt kan jeg dårligt se, hvorfor det var nødvendigt at foretage denne forholdsvis ret betydelige forhøjelse, der er sket — på den anden side, at lejeafgiften til staten, som skal betales i afløsningsperioden, bliver nedsat en lille smule. Overhovedet er det ret ejendommeligt at se, hvordan hensynet til statskassen faktisk kan give sig forskellige udslag fra det ene tilfælde til det andet. Her, hvor det i væsentlig grad drejer sig om de store landejendomsbesidderes tarv, er man mere tilbøjelig til at se stort på statskassens interesser, end hvor det f. eks. gælder mere socialt betonede forhold.

Imidlertid, og det er for mit parti det væsentligste, er der ikke ændret ved selve lovforslagets principper, og det er rigtigt, som det allerede er sagt i dag, at det er faktisk noget af en historisk afgørelse, vi er i færd med at træffe, en afgørelse, som helt er i de frie fiskeres interesse og overhovedet helt på linie med den ånd, som

[Fuglsang.]

burde herske i vor tid. At der så er modstand mod det, forbavser ikke. Det har man oplevet overhovedet hver gang, der har været tale om økonomiske, politiske eller sociale fremskridt, hver gang man har forsøgt at ændre gamle bestående forrettigheder, de være sig retfærdige eller ej. Man behøver blot at tænke på de andre feudale rester, stavnsbånd, hustugt o. s. v. Da mødte man fra de samme kredse den samme mere eller mindre velmotiverede modstand.

Men ud fra disse synspunkter vil vi, selv om der er ting, vi ikke er tilfredse med, stemme for såvel ændringsforslagene som for lovforslaget som helhed.

Helga Pedersen: Af mine bemærkninger ved første behandling af dette lovforslag fremgik det, at jeg ikke var enig i det fremsatte forslag om afløsning af disse fiskerirettigheder. De grundige forhandlinger, som vi har ført i udvalget, har ikke ændret mit hovedsynspunkt, nemlig at det ikke af hensyn til almenvellet er nødvendigt at forlange disse rettigheder afløst, og at jeg finder, der begås uret overfor indehaverne af disse rettigheder.

Jeg skal gerne gentage, hvad jeg sagde ved første behandling, at den ordning, som kommissionen og det fremsatte lovforslag går ind for, er bedre for ålegårdsrettighederne end nogen tidligere påtænkt eller foreslået ordning. Men hverken dette eller den omstændighed, at man er nået til forbedringer i lovforslaget i den forstand, at retsstillingen for ålegårdsejerne og -lejerne foreslås betrygget på forskellig vis og erstatningen sættes op, kan fjerne mine betænkeligheder ved lovens hovedprincip og kan heller ikke fjerne mig fra det standpunkt, at jeg finder, at der begås en unødvendig uret overfor de pågældende.

Jeg skal i og for sig ikke komme meget ind på de ændringer, der er foreslået. Jeg har sagt, at jeg anerkender dem som forbedringer. Jeg kunne godt have tænkt mig, at vi havde fået endnu flere forbedringer i loven. Jeg ville have anset det for en fordel, om vi ikke havde fået detailleret vejledning om, hvorledes man skulle beregne erstatningen, men at vi i stedet havde fået en ganske kort bestemmelse om, at denne erstatning skulle

være fuldstændig. At man fra en enkelt juridisk side finder, at en sådan bemærkning er overflødig under hensyn til grundlovens bestemmelser, kan jeg ikke tillægge synderlig betydning, så vist som det fra anden side er oplyst, at man i andre love har ganske tilsvarende bestemmelser, og spørgsmålet om faren for urigtig fortolkning af andre ekspropriationslove kunne man vel komme ud over ved at forelægge disse spørgsmål for domstolene.

Der har i dag været fremsat forskellige bemærkninger af partiet venstres ordfører, det ærede medlem hr. Damsgaard, og det radikale venstres ordfører, det ærede medlem hr. A. C. Normann, vedrørende den kapitalisationsfaktor, som skal bringes til anvendelse, når det drejer sig om at beregne erstatningen, for så vidt angår de fiskere, der ikke driver ålegårdsfiskeri med, skal vi sige, de traditionelle redskaber. Man er i udvalget nået til enighed — så vidt kunne man altså nå — om kapitalisationsfaktoren $12\frac{1}{2}$. Nu hørte jeg, at de ærede medlemmer hr. Damsgaard og hr. A. C. Normann fremsatte beklagelser over, at man ikke nåede til en fuldstændig ligestilling. Hvis dette også var det ærede medlem hr. Baagø-Hansens standpunkt, kan jeg egentlig ikke indse, hvorfor man så ikke søgte den ligestilling, som man dog kunne have gennemført, hvis der virkelig var flertal for det her i tinget. Jeg mærkede mig, at det ærede medlem hr. Damsgaard udtrykkelig sagde, at der egentlig ikke burde have været noget fradrag for den pågældende kreds af ålegårdsejere, og det synspunkt kan jeg ganske tilslutte mig.

Det ærede medlem hr. Fuglsang kom igen med nogle betragtninger om, at disse rettigheder, vi her var ved at afløse, var feudale rester, og at det, det for os drejede sig om, var at varetage de store landejendomsbesidderes tarv. Jeg skal gerne igen gøre opmærksom på, at det synspunkt holder ikke. Hvis man går rundt i landet og undersøger, hvem der er ålefiskere, vil man se, at det slet ikke drejer sig om den kreds af personer, som det ærede medlem hr. Fuglsang mener; det er jævne mennesker, der driver ålegårdsfiskeri, som er et hårdt arbejde, mennesker, som på grundlag af skøder og andre dokumenter har ment sig i deres lovlige ret til at drive dette fiskeri, og de føler det som en

[**Helga Pedersen.**]

uret, at de nu skal tvinges til at se deres rettigheder afløst, selvom de får en erstatning.

Som det fremgår af mine betragtninger, anerkender jeg de foreslåede ændringer som forbedringer; jeg vil stemme for dem her ved anden behandling, men jeg gør opmærksom på, at jeg undlader at stemme for lovforslaget i dets helhed. For det tilfælde, at jeg skulle være bortrejst den dag, lovforslaget kommer til tredje behandling, hvilket er muligt, da jeg ikke, dengang jeg planlagde min rejse, var klar over, at tredje behandling skulle finde sted på dette tidspunkt, beder jeg den højtærede minister forstå, at det ikke betyder, at jeg tilslutter mig lovforslaget.

Fiskeriministeren (Chr. Christiansen): Jeg vil gerne bringe udvalget og kommissionen en varm tak for det meget indgående og saglige arbejde, der er udført i forbindelse med dette lovforslag. Det er ganske rigtigt — som det ærede medlem hr. Damsgaard gav udtryk for — en historisk begivenhed, at vi er nået frem til det resultat, der her foreligger. Ålegårdsejernes egentlige og oprindelige rettigheder til fiskeri med ålegårde, der kan røgtes fra land, er efterhånden blevet forældede. Den gamle ordning lader sig ikke længere opretholde i vort samfund, hvor fiskeriet er et frit erhverv, der må drives overalt på søterritoriet i fri konkurrence. Det vil være af stor værdi, at det alene er dygtighed og ihærdighed, som fremtidig bliver de afgørende faktorer indenfor ålegårdsfiskeriet. Udviklingen såvel indenfor ålegårdsfiskeriet som indenfor fiskeriet i almindelighed har gjort det samfundsmæssigt ønskeligt, at en afløsning af grundejernes særlige ret til fiskeri med ålegårde og de særlige rettigheder til fiskeri på søterritoriet nu finder sted.

Jeg er ganske enig med udvalget i dets bemærkninger i betænkningen om, at den tekniske udvikling er løbet fra det almindelige ålegårdsfiskeri, og at det må være sam-

fundsmæssigt ønskeligt, at der nu sker en afløsning af ålegård retten og de andre særlige rettigheder på dette område. Det er også værd at bemærke — som det allerede er sket fra denne talerstol — at de frie fiskere gennem mange år har krævet en afløsning og gentagne gange i deres kompetente forsamlinger har givet udtryk for dette krav.

Lovforslagets principper, som er fastholdt i de stillede ændringsforslag, er opstillet i en kommissionsbetænkning, der, tror jeg, giver det mest sanddru billede af, hvad ålegård rettighederne indbringer; dette må naturligvis tages i betragtning ved lovgivningens gennemførelse. Det er her værd at lægge mærke til, at udbyttet af de ålegård rettigheder, som ejerne selv udnytter, kun udgør 10 pct. af, hvad de udlejede rettigheder indbringer.

Dette lovforslag anviser en selvafviklende ordning over en vis periode, en ordning, som har adskillige fortrin, bl. a. at den er overkommelig for staten, at den lader de nuværende brugere fortsætte i deres levetid, og endelig at den ikke griber for meget ind i de nuværende ejeres og brugeres forhold og skaber en rolig overgang til de ændrede forhold.

Af de stillede ændringsforslag, som allerede er berørt her, finder jeg anledning til at understrege tre, der for mig har været af stor betydning. Vi er under udvalgsarbejdet blevet enige om, at afløsningskommissionen skal bestå af 4 medlemmer i stedet for 6, som jeg oprindeligt foreslog. Jeg er enig med udvalget i, at alle berettigede interesser må kunne varetages af en kommission af en sådan størrelse; og det må også antages, at en noget mindre kommission kan gøre arbejdet billigere og tilendebringe det på kortere tid.

Den foreslåede ændring af kapitalisationsfaktoren fra 11 til 12½ har været meget indgående drøftet. Det er naturligvis rigtigt, at det er et skøn, man her bringer i anvendelse, men også under hensyn til den foreliggende kommissionsbetænkning må jeg:

[Fiskeriministeren.]

mene, at det er rigtigt, at de to kapitalisationsfaktorer fastsættes til henholdsvis 12½ og 14. Jeg finder, der bør være en forskel, og selvom den ikke er så stor, som kommissionen egentlig havde ønsket, kan jeg give tilslutning til denne ændring.

Endelig er der for det tredje den årlige leje, som nu skal svares af 90 pct. af det årlige gennemsnit af den betalte leje i tiden 1950—1954. Jeg tror, at denne ændring i hvert fald vil bevirke en lempeligere behandling af ålegårdsejerne og -lejerne, og derfor er jeg gået med til dette ændringsforslag.

Må jeg så iøvrigt gøre et par enkelte bemærkninger. Det ærede medlem hr. Damsgaard opfordrede mig til at henstille til afløsningskommissionen at overveje, om der ikke kunne tages hensyn til dem, der ikke i 10 år har udnyttet deres rettigheder, men som kan påvise rimelige og stærke grunde derfor, og jeg finder en sådan henstilling berettiget.

Det ærede medlem hr. Baagø-Hansen håbede, at loven ville medføre en lempelig afløsning, og efter at jeg nu senest i går og i dag har kigget på disse bestemmelser, tror jeg, jeg kan sige, at de regler og bestemmelser, der nu er stillet op, vil kunne danne grundlag for en lempelig afløsning, som kommer til at spille en meget lille rolle i det almindelige ålegårdsfiskeri, og det er det, vi skal stræbe efter.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann håbede, at jeg kunne finde den rigtige form for sammensætningen af kommissionen, således at den blev i stand til på bedst mulig måde at gennemføre sit arbejde, og at jeg ville give sådanne instruktioner til kommissionen, at den kunne arbejde smidigt og lempeligt. Jeg skal love det ærede medlem, at kommissionen skal blive sammensat ud fra de mest saglige synspunkter, og vi ser gerne, at smidighed og lempelighed kommer til at præge det forestående arbejde i afløsningskommissionen.

Må jeg sige til det ærede medlem frk. Helga Pedersen, at jeg naturligvis er fuldstændig klar over, at man kan opfatte ålegårdsretten forskelligt. Der kan om denne sag som på andre områder herske forskellige meninger, men jeg mener ligesom kommissionen, at det tidspunkt nu er inde, da det

må være samfundsmæssigt ønskeligt, at vi prøver på at nå til en afløsning af disse ældgamle rettigheder. Det har naturligvis vanskeliggjort hele afløsningen, at vi ikke har foretaget den for 40, 50 eller måske flere år tilbage. Jeg er vel vidende om, at der findes ålegårdsejere og -lejere, som har arbejdet i tryk forvisning om, at de har været på den lovlige og beskyttede side. På den anden side vil jeg dog også gerne fremhæve, hvad man fra fiskeriets side meget ofte har givet tilkende overfor mig, at adskillige ålegårdsejere af forskellige grunde, som jeg ikke her nærmere skal komme ind på, har opstillet redskaber, som også kommissionen betegner som narreværk, eller har opstillet pæle og dermed i virkeligheden prøvet på at forhindre de frie fiskeres adgang til et område, de måske gerne ville fiske på, medens de pågældende ålegårdsejere eller -lejere ikke engang selv har udnyttet ålegårdsretten trods de forholdsregler, der her var taget.

Jeg mener ikke, at der begås nogen unødvendig uret overfor ålegårdsejerne. Således som lovforslaget nu er udformet i samarbejde med udvalget, må jeg mene, at vi har bestræbt os på at finde en ordning, der gør så lidt skade som muligt, og som fører os over den gamle institution, der hedder ålegårdsretten, frem til friere forhold. Vi har prøvet på at gøre det så lempeligt som overhovedet muligt, og denne linie vil vi også søge at videreføre i vort fremtidige arbejde med denne sag. Det må være afløsningskommissionen, der alene træffer afgørelserne angående erstatning m. v.

Jeg anbefaler de stillede ændringsforslag.

A. C. Normann: Jeg vil gerne gøre en kort bemærkning i anledning af det ærede medlem frk. Helga Pedersens udtalelser både til hendes eget partis ordfører, det ærede medlem hr. Damsgaard, og til mig vedrørende det principielle spørgsmål om, hvorvidt kapitalisationsfaktoren skulle være lavere for dem, der har brugt de redskaber, som kommissionen har betegnet som ulovlige, altså typerne III og IV, det vil sige de mere moderne redskaber, end for dem, der har brugt de lovlige, nemlig type I og II. Der lå i det ærede medlems bemærkninger ligesom en lille bebrejdelse til venstre og os. Det ærede medlem spørger, hvorfor vi, når

[A. C. Normann.]

vi begge står her på folketingets talerstol og beklager, at vi har måttet opretholde denne forskel mellem kapitalisationsfaktoren 14 og den på 12½, så ikke har søgt at få dette skel slettet, idet det ærede medlem jo måtte formene, at også de konservative var velvilligt indstillet overfor at få dette skel slettet.

I den anledning vil jeg gerne sige, at det kan ikke være rimeligt at stille spørgsmålet sådan op. Under den lange behandling af de enkelte bestemmelser i det foreliggende lovforslag har synspunkterne været så mangfoldige og ofte så afvigende, at hvis der skulle komme et resultat ud af drøttelserne, måtte partierne hver for sig resignere i temmelig betydelig udstrækning. Dette punkt er en del af en aftale, hvor det lå sådan, at jeg for min del fik den oplysning, at nu var de tre øvrige partier, socialdemokratiet, venstre og de konservative, enedes om faktoren 12½ i stedet for regeringsforslagets 11 under forudsætning af, at vi også ville være med til det. Så accepterede jeg det udfra den opfattelse, at ganske vist er dette spørgsmål principielt vigtigt, men det er ikke af så stor praktisk betydning. Derved opnåede vi enighed om nogle andre bestemmelser, bl. a. om den leje, som skal betales af de fiskere, som lejer ålegårdsrettighederne i den lange afløsningsperiode, der nu kommer, hvilket også er et spørgsmål, der spiller en meget betydelig rolle, og hvor man altså ikke enedes om de 100 pct., som lovforslaget bestemmer, men 90 pct., ligesom jeg tidligere har peget på, at jeg opnåede at få tilslutning til, at erstatningens størrelse skulle sættes i forhold til de faktiske grundskyldpromiller rundt omkring.

Derfor vil jeg sige til det ærede medlem frk. Helga Pedersen, at dette må ses som et led i et forlig, som udslag af en god vilje hos partierne til at mødes. Hvis vi ikke opnåede enighed, ville vi ikke få nogen lov, og dette er altså resultatet af de gode viljers samvirke.

Helga Pedersen: For at begynde med det ærede medlem hr. A. C. Normanns afsluttende bemærkning vil jeg sige, at jeg ikke ville betragte det som nogen ulykke, om man ikke havde fået nogen lov. Selve dette, at lovforslaget ikke var blevet vedtaget, kan ikke skræmme mig.

Jeg får altså nu at vide, at ændringsforslaget vedrørende kapitalisationsfaktoren skal betragtes som et led i et hele, et led i en samlet aftale mellem de øvrige partier, præsenteret for det ærede medlem hr. A. C. Normann på den måde, at man ville være enig og acceptere, hvis han også kunne acceptere. Det er muligt, jeg ikke har været med i et enkelt udvalgsmøde; i hvert fald har jeg ikke hørt, at det skulle forstås på den måde, og der har været talrige andre ændringsforslag, man kunne forhandle om ganske særskilt. Men jeg takker for, at jeg har fået klarhed over den taktik, man har anvendt i udvalget. Jeg synes ikke, det er særlig tilfredsstillende for de pågældende ålegårdsejere, men det er i hvert fald en forklaring. Jeg vil gerne for en sikkerheds skyld sige, at min udtalelse ikke skulle forstås som en mild bebrejdelse, men derimod som udtryk for en vis undren, en undren, der ikke er blevet mindre efter denne forklaring.

Må jeg så til slut have lov at takke den højtærede minister for den redegørelse, vi fik vedrørende den højtærede ministers syn på den afløsning — om jeg så må sige: den nødtvungne afløsning — som vi her står overfor. Jeg lagde særlig vægt på den højtærede ministers forsikring om, at man i hvert fald fra fiskeriministeriets side ville tilstræbe at gå frem så lempeligt som overhovedet muligt, og jeg tror, at man derved imødekommer ikke alene juridiske retfærdighedshensyn, men også psykologiske hensyn, som man ikke ganske skal tilsidesætte i en sag af denne art.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg var lige ved at blive desorienteret, da jeg hørte det ærede medlem frk. Helga Pedersen tale med et nedsættende tonefald om den taktik, der har været anvendt. Jeg har haft den glæde at sidde med det ærede medlem i mange udvalg, hvor det ærede medlem har været overordentlig villig til at forhandle sig tilrette, selvom der skulle udvises resignation fra forskellige sider.

Når jeg har taget ordet, er det for at pege på, at hvis det ærede medlem vil give folketinget den opfattelse, at ålegårdsejerne har lidt skade ved den aftale, der er truffet,

[A. C. Normann.]

har det ærede medlem ikke ret. Alternativet var en kapitalisationsfaktor på 11 i stedet for 12½; et andet alternativ var en leje af rettighederne i de fremtidige lejeforhold i afløsningsperioden på 100 pct. i stedet for på 90 pct. Jeg tror ikke, at resultatet af den overenskomst, der er truffet, er blevet, at ålegårdsejerne har lidt nogen skade derved.

(Kort bemærkning).

Helga Pedersen: Set i forhold til det forslag, der forelå, er det rigtigt, at ålegårdsejerne ikke lider nogen skade ved det pågældende ændringsforslag, men sammenligner man dette med de bemærkninger, der blev fremsat af såvel det ærede medlem hr. A. C. Normann som af det ærede medlem hr. Damsgaard, turde det være indlysende, at den ordning, de ærede medlemmer gik ind for, var bedre for ålegårdsejerne.

Baagø-Hansen: I anledning af dette ordskifte vil jeg gerne sige til det ærede medlem frk. Helga Pedersen, at ordet taktik hører ikke hjemme i denne forbindelse. Der er forhandlet sagligt om dette spørgsmål, og denne ene ting er et led i et samlet hele, som udvalget er nået frem til, og udfra hvilket det har skrevet sin betænkning — ikke andet.

Fiskeriministeren (Chr. Christiansen): Jeg finder anledning til at sige, at de forhandlinger, der førtes i udvalget, gik ud på ved en gennemgang af de spørgsmål, udvalget havde stillet til mig, at finde frem til forbedringer og lempelser i lovforslaget. Også jeg har naturligvis været inddraget i disse forhandlinger, bl. a. vedrørende spørgsmålet om afløsningskommissionens medlemstal, hvor jeg for min del gav køb og derigennem søgte at yde mit bidrag til at opnå enighed.

Heller ikke jeg kan lide ordet taktik i denne forbindelse, og jeg vil derfor benytte lejligheden til at sige udvalgsmedlemmerne tak for et godt sagligt samarbejde med henblik på at finde frem til en saglig løsning. Jeg er overbevist om, at den løsning, der nu træffes bestemmelse om, ikke vil blive særlig meget kritiseret, når man får kendskab til, hvilke bestemmelser der gælder med hensyn til ålegårdsrettens afløsning.

Hermed sluttede forhandlingen.

§ 1, ændringsforslag nr. 1, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 3, således ændret, ændringsforslagene nr. 3—5, § 4, således ændret, ændringsforslag nr. 6, § 5, således ændret, §§ 6 og 7, ændringsforslag nr. 7, § 8, således ændret, § 9, ændringsforslag nr. 8, § 10, således ændret, § 11, ændringsforslagene nr. 9—14, § 12, således ændret, ændringsforslagene nr. 15—17, § 13 A., således ændret, ændringsforslag nr. 18, § 13 B., således ændret, §§ 14 og 15, ændringsforslag nr. 19, § 16, således ændret, §§ 17—21, ændringsforslag nr. 20, § 22, således ændret, og §§ 23 og 24 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om omsætningsafgift af motor-køretøjer og lov om afgift af benzin.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4953).

Der var stillet følgende ændringsforslag:

Af *finansministeren:*

Til § 4.

1) Som nyt stk. 2 indsættes:

„Stk. 2. Endvidere kan invalideforsikringsretten, når forholdene taler derfor, indrømme personer, som på grund af invaliditet kun med vanskelighed kan færdes uden brug af motorkøretøj, hel eller delvis godtgørelse af omsætningsafgiften af motorkøretøjer, som er indrettet til befordring alene af føreren, og som ikke kan fremdrives med større hastighed end 30 km i timen ad vandret vej.“

2) Stk. 2 ændres til stk. 3 og affattes således:

„Stk. 3. De fornødne beløb til de i stk. 1 og 2 omhandlede ordninger stilles til invalideforsikringsrettens rådighed af vejfondens